

شَرِبَ. فَقِيلَ لَهُ بَعْدَ ذَلِكَ إِنَّ بَعْضَ النَّاسِ قَدْ صَامَ. فَقَالَ: "وَأُولَئِكَ الْغُصَاةُ أُولَئِكَ الْغُصَاةُ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

2027. (9) [1/630-దృఢం]

జాబిర్ (ర) కథనం: ప్రవక్త (స) మక్కహ్ విజయం సంతృప్తం రమ'దాన్‌లో మక్కహ్ కు బయలుదేరారు. ప్రవక్త (స) ఉపవాసంతో ఉన్నారు. చివరికి కురా ఉల్ గమీమ్ ప్రాంతం వరకు చేరారు. ప్రజలు కూడా ఉపవాసంతో ఉన్నారు. ప్రవక్త (స) గ్లాసులో నీళ్ళు తెప్పించారు, దాన్ని తన చేత్తో ఎత్తారు. ప్రజలందరూ దాన్ని చూసుకున్నారు. ఆ తరువాత ప్రవక్త (స) ఆసీటిని త్రాగారు. ఆ తరువాత కొందరు ఇంకా ఉపవాసంతో ఉన్నారని తెలియజేయడం జరిగింది. అప్పుడు ప్రవక్త (స), 'వారు పాపాత్ములు, వారు పాపాత్ములు,' అని అన్నారు.³⁸ (ముస్లిమ్)

(٦٣٠/١) (لم تتم راسته) - ٢٠٢٨

وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "صَائِمٌ رَمَضَانَ فِي السَّفَرِ كَالْمُفْطَرِ فِي الْخَضَرِ". رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ.

2028. (10) [1/630-అపరిశోధితం]

'అబ్దుర్రహ్మాన్ బిన్ 'బైఫ్ (ర) కథనం: ప్రవక్త (స) ప్రవచనం, "ప్రయాణంలో రమ'దాన్ ఉపవాసం పాటించటం స్వస్థలంలో రమ'దాన్ ఉపవాసం ఉండకపోవటం వంటిది."³⁹ (ఇబ్నె మాజహ్)

38) వివరణ-2027: కురాఉల్ 'గమీమ్ ఒక ప్రాంతం పేరు. ఇది మక్కహ్ మరియు మదీనహ్ లకు మధ్య ఉంది. ఇది 'అస్ఫాన్ ప్రాంతానికి దగ్గరగా ఉంది. మొదటి ఉల్లేఖనంలో అస్ఫాన్ ప్రాంతంచేరి ప్రవక్త (స) ఉపవాసం విరమించారని ఉంది. ఈ రెండు ఉల్లేఖనాల్లో ఎటువంటి భేదం లేదు. ఎందుకంటే కురాఉల్ 'గమీమ్, అస్ఫాన్ రెండు ప్రాంతాలు కలసి ఉన్నాయి. ఈ 'హదీసు' ద్వారా తెలిసిన విషయం ఏమిటంటే ఒకవేళ ప్రయాణంలో ఉపవాసం ఉండటంలో ఎలాంటి ఆటంకం, అభ్యంతరం ఉన్నా ఉపవాసం ఉండనక్కర లేదు.

39) వివరణ-2028: అంటే ప్రయాణావస్థలో కష్టాలు, ఆపదలు, ఆటంకాలు ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు ఉపవాసం పాటించడం పాపకార్యమౌతుంది. ఉదా: స్థానికుడు తన

(٦٣٠/١) (صحيح) [١١] - ٢٠٢٩

وَعَنْ حَزْمَةَ بْنِ عَمْرٍو الْأَسْلَمِيِّ أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَجِدُ بِي قُوَّةً عَلَى الصَّيَامِ فِي السَّفَرِ فَهَلْ عَلَيَّ جُنَاحٌ؟ قَالَ: "هِيَ رُخْصَةٌ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَمَنْ أَخَذَ بِهَا فَحَسَنٌ وَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يَصُومَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

2029. (11) [1/630-దృఢం]

'హమ్'జహ్ బిన్ 'అస్మి అస్లమీ (ర) కథనం: ప్రవక్త (స)తో అతడు, 'ఓ అల్లాహ్ ప్రవక్తా! నేను ప్రయాణంలో ఉపవాసం పాటించగలను. ఒకవేళ నేను ప్రయాణంలో ఉపవాసం ఉంటే పాపం అవుతుందా?' అని విన్నవించు కున్నాడు. దానికి ప్రవక్త (స), 'ప్రయాణంలో ఉపవాసం పాటించవద్దని అల్లాహ్ (త) అనుమతి ఇచ్చాడు. ఈ అనుమతిని వినియోగించిన వాడు మంచి చేస్తాడు. ఉపవాసం పాటించేవాడికి ఎటువంటి పాపం చుట్టు కోడు,' అని అన్నారు. (ముస్లిమ్)

=====

٥- بَابُ الْقَضَاءِ

5. తప్పిన ఉపవాసాలు పూర్తిచేసుకోవటం

అనారోగ్యం వల్ల, ప్రయాణం వల్ల, ముసలితనం వల్ల, పాలు పట్టడం వల్ల, గర్భధారణవల్ల రమ'దాన్ ఉపవాసాలు రమ'దాన్‌లో పాటించలేక పోయినచో ఈ కారణాలు తొలగి పోయిన పేదప రమ'దాన్ తర్వాత తప్పిన ఉపవాసాలు ఆచరించాలి. అల్లాహ్ ఆదేశం: "... కానీ, మీలో ఎవరైనా వ్యాధిగ్రస్తులై ఉంటే, లేక ప్రయాణంలో ఉంటే, వేరే దినాలలో (ఆ ఉపవాసాలు) పూర్తి చేయాలి. కాని దానిని పూర్తి చేయటం దుర్బరమైన వారు పరిహారంగా, ఒక పేద వానికి భోజనం పెట్టాలి..." (అల్ బఖరహ్, 2:184)

గర్భవతులకు, పాలుపట్టే స్త్రీలకు ఉపవాసాలు పాటించడం కష్టంగా ఉంటే ఉపవాసాలు పాటించకూడదు. ఆ దశలు ముగియగానే తప్పిన ఉపవాసాలను పూర్తిచేయాలి. వీరు రోగుల పరిధిలోనికి వస్తారు. రమ'దాన్ తర్వాత సంవత్సరంలో అవకాశం

ఇంట్లో ఉండి ఉపవాసం పాటించక పోవటం అవుతుంది. అయితే ఈ 'హదీసు' బలహీనమైనది.

దొరికినపుడు తప్పిన ఉపవాసాలను పూర్తిచేయాలి. అయితే సాధ్యమైనంత త్వరగా పూర్తి చేయాలి. అనవసరంగా ఆలస్యం చేయటం మంచిది కాదు. మళ్ళీ రమ'దాన్ నెల రాకముందే వీటిని పూర్తిచేసుకోవాలి.

ఈ తప్పిపోయిన ఉపవాసాలను ఒకేసారి వరుసగా ఆచరించటం కూడా ధర్మసమ్మతమే. మధ్య విరామం ఇస్తూ ఆచరించటం కూడా ధర్మసమ్మతమే. ఒకవేళ ఉపవాసం ఉండే శక్తి ఏమాత్రం లేకపోతే దానికి బదులు పరిహారం చెల్లించాలి. ఒక ఉపవాసానికి బదులు ఒక నిరుపేదకు అన్నం పెట్టాలి. దీన్ని ఖురీఆన్ లో పేర్కొనడం జరిగింది. ఒకవేళ ఒకరిపై రమ'దాన్, లేదా మొక్కుబడి ఉపవాసాలు మిగిలి ఉండే, వాటిని ఆచరించటానికి ముందు అతను మరణిస్తే, అతని తరపున అతని వారసులు ఉపవాసాలు ఉంటారు, లేదా పరిహారంగా అన్నం తినిపిస్తారు. దీన్ని గురించి రాబోయే పేజీల్లో పేర్కొనడం జరుగుతుంది. ఒకవేళ ఎవరైనా అదనపు ఉపవాసం మధ్యలో విరమిస్తే దాన్ని పూర్తిచేసుకోవడమే ఉత్తమం.

مِمَّا دَلَّ عَلَى الْفَصْلِ الْأَوَّلِ

(٢٠٣٠ - [١]) (متفق عليه) (١٣١/٦)

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ يَكُونُ عَلَيَّ الصَّوْمُ مِنْ رَمَضَانَ فَمَا اسْتَطَعْتُ أَنْ أَفْضِي إِلَّا فِي شَعْبَانَ. قَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ: نَعْنِي الشُّغْلَ مِنَ النَّبِيِّ أَوْ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

2030. (1) [1/631-వికీభవితం]

'ఆయి'షహ్ (ర) కథనం: బహిష్టు స్థితివల్ల నాపై రమ'దాన్ ఉపవాసాలు మిగిలి ఉండేవి. ష'అబాన్ తప్ప మిగిలిన ఏ నెలలోనూ ఉండే అవకాశం దొరకదు. వాటిని ష'అబాన్ నెలలో పూర్తి చేసుకునేదాన్ని. య'హియా బిన్ స'య్యాద్ కల్లోఖనకర్త, " 'ఆయి'షహ్ (ర) ప్రవక్త (స) సేవలో నిమగ్నమయి ఉండేవారని పేర్కొన్నారు.⁴⁰ (బు'ఖారీ, ముస్లిమ్)

40) వివరణ-2030: అంటే బహిష్టువల్ల కొన్ని రమ'దాన్ ఉపవాసాలు తప్పిపోయేవి. వాటిని ష'అబాన్ లో పూర్తిచేసు కునేవారు. మిగతా నెలల్లో ప్రవక్త (స) సేవలో ఎల్లప్పుడూ సిద్ధంగా ఉండేవారు. ప్రవక్త (స)కు ఏ అవసరం ఏర్పడినా 'ఆయి'షహ్ (ర) దాన్ని పూర్తి చేసేవారు. ఎందుకంటే ప్రవక్త (స) ష'అబాన్ లో సాధ్యమైనంత వరకు అధికంగా ఉపవాసాలు

٢٠٣١ - [٢] (صحيح) (١٣١/٦)

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا يَجِلُّ لِلْمَرْءِ أَنْ تَصُومَ وَرَوْجَهَا شَاهِدٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ وَلَا تَأْتِنَ فِي بَيْتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ". رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

2031. (2) [1/631-ద్వడం]

అబూ హురైరహ్ (ర) కథనం: ప్రవక్త (స) ప్రవచనం, "భర్త ఇంటిలో ఉండగా, భర్త అనుమతి లేనిదే భార్య అదనపు ఉపవాసం పాటించరాదు. అదేవిధంగా భర్త అనుమతి లేనిదే భార్య ఇతరులెవ్వరినీ ఇంట్లోకి రానివ్వరాదు.⁴¹ (ముస్లిమ్)

٢٠٣٢ - [٣] (صحيح) (١٣١/٦)

وَعَنْ مُعَاذَةَ الْعُزَيْرِيَّةِ أَنَّهَا قَالَتْ لِعَائِشَةَ: مَا بَالَ الْحَائِضُ تَقْضِي الصَّوْمَ وَلَا تَقْضِي الصَّلَاةَ؟ قَالَتْ عَائِشَةُ: كَانَ يُصَيِّبُنَا ذَلِكَ فَلَوْمَرَّ بِقَضَاءِ الصَّوْمِ وَلَا لَوْمَرَّ بِقَضَاءِ الصَّلَاةِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

2032. (3) [1/631-ద్వడం]

ము'అజహ్ (ర) అల్-అదవియ్యహ్ (ర) 'ఆయి'షహ్ (ర)ను "బహిష్టుస్థితిలో ఉన్న స్త్రీ ఉపవాసాలను తిరిగి పూర్తిచేస్తుంది, కాని నమాజును కాదు, ఎందువల్ల అని ప్రశ్నించారు." దానికి 'ఆయి'షహ్ (ర) ప్రవక్త (స) కాలంలో మాకు బహిష్టుస్థితి సంభవించేది. మాకు తప్పిన ఉపవాసాలను తిరిగి పూర్తి చేసుకోవాలని ఆదేశించబడింది. అయితే నమాజును తిరిగి పూర్తి చేసు కోవాలని మాత్రం ఆదేశించబడింది కాదు. అందు వల్ల ఉపవాసాలను తిరిగి పూర్తిచేసు కోవాలి. నమాజును కాదు అని సమాధానం ఇచ్చారు.⁴² (ముస్లిమ్)

ఉండేవారు. అందువల్ల సేవచేసే అవసరం ఉండేది కాదు. 'ఆయి'షహ్ (ర) ఈ అవకాశాన్ని వినియోగించుకొని తప్పిన ఉపవాసాలను పూర్తిచేసుకునేవారు.

41) వివరణ-2031: భర్త హక్కు చాలా పెద్దది. ఒకవేళ పగలు సంభోగ అవసరం ఏర్పడి, భార్య అదనపు ఉపవాసంతో ఉంటే అతని హక్కు కొల్లగొట్టినపుడు. అందువల్ల భార్య అదనపు ఉపవాసాలు ఉండటానికి భర్త అనుమతి పొందాలి. అదే విధంగా భర్త అనుమతిలేనిదే ఇతరులను ఇంట్లోకిరానివ్వరాదు.

42) వివరణ-2032: తప్పినఉపవాసాలను తిరిగి ఆచరించటం సులభం. సంవత్సరంలో ఒకేసారి ఏర్పడుతుంది. నమాజులు ప్రతినెల పూర్తిచేయవలసి వస్తుంది. ఇది చాలా కష్టంగా ఉంటుంది.

[٤] - ٢٠٣٣ (متفق عليه) (٦٣١/١)

وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ صَوْمٌ صَامَ عَنْهُ وَلِيُّهُ".

2033. (4) [1/631-వికీభవితం]

'అయి'షహ్ (ర) కథనం: ప్రవక్త (స) ప్రవచనం, "మరణించి ఉన్న వ్యక్తిపై ఉపవాసాలు మిగిలి ఉంటే అతని తరపున అతనివారసుడు ఆచరించాలి." (బు:ఖారీ, ముస్లిమ్)

رِوَايَةُ النَّبِيِّ الْفَصْلُ الْثَّانِي

[٥] - ٢٠٣٤ (لم تتم دراسته) (٦٣٢/١)

عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ صِيَامٌ شَهْرٍ رَمَضَانَ فَلْيُطْعَمْ عَنْهُ مَكَانَ كُلِّ يَوْمٍ مَسْكِينٌ". رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: وَالصَّحِيحُ أَنَّهُ مَوْفُوفٌ عَلَى ابْنِ عُمَرَ.

2034. (5) [1/632-అపరిశోధితం]

'అబ్దుల్లా బిన్ 'ఉమర్ (ర) ద్వారా నా'ఫ కథనం: ప్రవక్త (స) ప్రవచనం, "ఒకవేళ ఎవరైనా రమదాన్ ఉపవాసాలు మిగిలి ఉండి మరణిస్తే, అతని తరపున ఒక్కొక్క ఉపవాసానికి ఒక పేదవానికి అన్నం పెట్టాలి." (తిర్మిజి)

తిర్మిజి' ఇది 'అబ్దుల్లాహ్ బిన్ 'ఉమర్ వద్దనే ఆగిందని, అంటే ఇది అతని అభిప్రాయం అని, పేర్కొన్నారు.

الْفَصْلُ الثَّلَاثُ

[٦] - ٢٠٣٥ (لم تتم دراسته) (٦٣٢/١)

عَنْ مَالِكٍ بَلَغَهُ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ يُسْأَلُ: هَلْ يَصُومُ أَحَدٌ عَنْ أَحَدٍ أَوْ يُصَلِّي أَحَدٌ عَنْ أَحَدٍ؟ فَيَقُولُ: لَا يَصُومُ أَحَدٌ عَنْ أَحَدٍ. وَلَا يُصَلِّي أَحَدٌ عَنْ أَحَدٍ. رَوَاهُ فِي الْمَوْطَأِ.

43) వివరణ-2034: మొదటి 'హదీసు' దృష్ట్యా ఉపవాసాలు బాకీ ఉన్న మరణించిన వ్యక్తి తరపున అతని వారసులు ఉపవాసం ఉండాలి. ఈ 'హదీసు' దృష్ట్యా ఒక ఉపవాసానికి బదులు ఒక పేదవానికి అన్నం పెట్టాలి అని తెలుస్తుంది. ఈ విషయంలో పండితుల మధ్య అభిప్రాయ భేదాలు ఉన్నాయి. అయితే ఒకవేళ ఉపవాసం ఉండే శక్తి ఉంటే ఉపవాసాలు పాటించాలి. లేదా అతని తరపున పరిహారం చెల్లించాలి.

2035. (6) [1/632-అపరిశోధితం]

మాలిక్ (ర) కథనం: ఈ ఉల్లేఖనం, 'అబ్దుల్లాహ్ బిన్ 'ఉమర్ ద్వారా అతని వరకు చేరింది. అతన్ని "ఒకరు ఒకరి తరపున ఉపవాసం ఉండవచ్చునా? లేదా ఒకరు ఒకరి తరపున నమాజు చదవవచ్చునా?" అని ప్రశ్నించడం జరిగింది. దానికి అతను, "ఒకరు ఒకరి తరపున ఉపవాసం ఉండనవసరం లేదు, నమాజు చదవనక్కర లేదు," అని సమాధానం ఇచ్చారు. (మువత్తా ఇమామ్ మాలిక్)

ఇది 'అబ్దుల్లాహ్ బిన్ 'ఉమర్ అభిప్రాయం, అందు వల్ల మొదటి 'హదీసు' మాత్రమే ప్రామాణికమైనది.

=====

٦- بَابُ صِيَامِ النَّطَوْرِ

6. అదనపు ఉపవాసాలు

الْفَصْلُ الْأَوَّلُ

[١] - ٢٠٣٦ (متفق عليه) (٦٣٣/١)

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصُومُ حَتَّى يَقُولَ: لَا يُفْطِرُ، وَيُفْطِرُ حَتَّى يَقُولَ: لَا يَصُومُ وَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَكْمَلَ صِيَامَ شَهْرٍ قَطُّ إِلَّا رَمَضَانَ وَمَا رَأَيْتُهُ فِي شَهْرٍ أَكْثَرَ مِنْهُ صِيَامًا فِي شَعْبَانَ وَفِي رَوَايَةٍ قَالَتْ: كَانَ يَصُومُ شَعْبَانَ كُلَّهُ وَكَانَ يَصُومُ شَعْبَانَ إِلَّا قَلِيلًا.

2036. (1) [1/633-వికీభవితం]

'అయి'షహ్ (ర) కథనం: ప్రవక్త (స) ఒక్కోసారి అదనపు ఉపవాసాలు ప్రారంభిస్తే నిరంతరం ఆచరిస్తూ పోతారు. చివరికి మేము, 'ఇప్పుడు ప్రవక్త (స) ఉపవాసాలు విరమించడం జరగదని,' అనేవారం. అదేవిధంగా ఒక్కోసారి ప్రవక్త ఉపవాసాలు వదిలేసేవారు. అప్పుడు మేము, 'ఇప్పుడు మరి ప్రవక్త (స) ఇక ఉపవాసాలు ఉండరు,' అని అనేవారం. రమదాన్ తప్ప ఇతర ఏ నెలలోనూ నెలంతా ఉపవాసాలు పాటించటం నేను చూడలేదు. అయితే ష'అబాన్ లో ఇతర నెలలకన్నా అధికంగా ఉపవాసాలు ఉండే వారు.

మరో ఉల్లేఖనంలో ఇలా ఉంది, ష'అబాన్ లో కొన్ని రోజులు తప్ప నెలంతా ఉపవాసాలు పాటించేవారు. అంటే ష'అబాన్ లో అధిక భాగం ఉపవాసాల్లో గడిపే వారు. (బు:ఖారీ, ముస్లిమ్)